

Erta ogohlantiruvchi ko'rsatkichlar tafsiri

Annotatsiya

Mazkur metodologik asos yuzaga kelishi mumkin bo'lgan zaifliklarni oldindan baholash maqsadida erta ogohlantiruvchi ko'rsatkichlardan foydalanish mohiyatini yoritish yuzasidan tayyorlangan. Bunda, erta ogohlantiruvchi ko'rsatkichlar tafsiri batafsil keltirilgan. Xususan, erta ogohlantiruvchi ko'rsatkichlar tafsiri ko'rsatkichlarning mohiyati, tavsifi, ta'sir ishorasi va o'lchov birligidan tashkil topgan.

Tayanch so'zlar: bank, depozit, jismoniy shaxslar, indeks, kredit, ko'rsatkich, korporativ, tafsir, foiz, yalpi ichki mahsulot.

Erta ogohlantiruvchi ko'rsatkichlar tafsiri

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta' sir ishorasi	O' lchov birligi
Xususiy sektorga ajratilgan kreditlarning YaIMga nisbati tafovuti	Xususiy sektorga ajratilgan kreditlarning YaIMga nisbati ko'rsatkichining o'z trendidan yuqori shakllanishi davriy tizimli xatarlarning ortib borayotganini ifodalaydi.	Xususiy sektorga amalda ajratilgan kreditlarning nominal YaIMga nisbati va uning uzoq muddatli trendi o'rtasidagi tafovut. Uzoq muddatli trend choraklik ma'lumotlar uchun mo'ljallangan 400 000 silliqlash parametridan foydalangan holda bir tomonlama HP filtri yordamida aniqlanadi.	+	Foiz band
Milliy valyutadagi kreditlar va g'aznachilik obligatsiyalarining foiz stavkalari orasidagi farq	Milliy valyutadagi kreditlar va g'aznachilik obligatsiyalari foiz stavkalari orasidagi farqning kengayishi kredit tavakkalchiligi mukofotining (credit risk premium) oshganligidan dalolat berib, banklar kredit xatarini yuqoriroq baholayotganini ko'rsatadi.	Jami milliy valyutadagi o'rtacha kredit foiz stavkasi va g'aznachilik obligatsiyalarining o'rtacha foiz stavkasi orasidagi tafovut.	+	Foiz band
Moliyaviy sharoitlar indeksi (FCI)	Moliyaviy sharoitlar indeksining ortishi mamlakatda moliyaviy sharoitlarning qat'iylashganini anglatib, kelgusida real iqtisodiy o'sishning sekinlashishi mumkinligidan dalolat beradi.	Moliyaviy sharoitlar indeksining yakuniy natijasi bank sektori, valyuta bozori, tashqi sektor va makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni ifodalovchi subindekslarni PCA dan foydalangan holda birlashtirish orqali hisoblanadi.	+	Indeks
Jami kreditlarning YaIMga nisbati tafovuti	Kreditning YaIMga nisbati ko'rsatkichining o'z trendidan yuqori shakllanishi umumiy qarz yukining ortib borayotganidan dalolat berib, davriy tizimli xatarlarning to'planib borayotganligini ifodalaydi.	Jami kreditlar qoldig'ining nominal YaIMga nisbati hamda ushbu ko'rsatkichning HP filtr orqali aniqlangan uzoq muddatli trendi o'rtasidagi tafovut. Uzoq muddatli trendni HP filtr orqali baholashda choraklik ma'lumotlar uchun mo'ljallangan 400 000 silliqlash parametridan foydalaniladi.	+	Foiz band

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta'sir ishorasi	O'lchov birligi
Nominal YaIM tafovuti	Nominal YaIM miqdorining o'z trendidan ortda qolishi mamlakat iqtisodiyotining potensialidan to'liq foydalanilmaganligi, iqtisodiy faollikning susayganligi va tizimli xatarlarning to'planib borayotganligidan dalolat beradi.	Nominal YaIM miqdorining amaldagi va uzoq muddatli trendi o'rtasidagi farq. Uzoq muddatli trendni HP filtr orqali baholashda choraklik ma'lumotlar uchun mo'ljallangan 400 000 silliqlash parametridan foydalaniladi.	-	Foiz band
Moliyaviy stress indeksi (FSI)	Moliyaviy stress indeksining yuqori shakllanishi moliya tizimida stress darajasining oshganligini ko'rsatadi.	Indeksning yakuniy natijasi pul bozori, ichki valyuta bozori, bank sektorini ifodalovchi subindekslarning qiymatlari va ularning mos ulushlari ko'paytmalarining yig'indisi orqali aniqlanadi.	+	Indeks
Kreditning YaIMga nisbati o'sish sur'ati	Kreditning YaIMga nisbati ko'rsatkichining oshishi mamlakatda qarz yuki darajasi yuqorilaganidan dalolat berib, kredit yo'qotishlari xavfining ortishini ifodalaydi.	Jami kreditlar qoldig'ining nominal YaIMga nisbati ko'rsatkichining yillik o'sish sur'ati.	+	Foiz band
Joriy operatsiyalar hisobi balansining YaIMga nisbati	Joriy operatsiyalar hisobi taqchilligining YaIMga nisbatini ortishi mamlakat iqtisodiyotining tashqi xatarlarga nisbatan ta'sirchanligi oshganligidan dalolat beradi.	Joriy operatsiyalar hisobi saldosi miqdorini nominal YaIM hajmiga nisbati.	-	Foiz
Moliyaviy sikl indeksi	Moliyaviy sikl indeksining oshishi iqtisodiyotning o'sish davrida moliya bozor ishtirokchilarining tavakkalchilikka bo'lgan moyilligi ortishi va tizimli xatarlarning to'planib borishidan dalolat beradi.	Ko'rsatkichlar Z-score usuli orqali standartlashtirilgan ko'rinishga keltiriladi va PCAdan foydalangan holda moliyaviy sikl indeksiga birlashtiriladi.	+	Indeks

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta'sir ishorasi	O'lchov birligi
Kreditning depozitga nisbati	Kreditning depozitga nisbati ko'rsatkichining yuqori darajada shakllanishi kreditlar ajratishda banklarning barqaror bo'lmagan moliyalashtirish manbalariga bog'lanib qolishi tufayli likvidlik xavfining ortishini ifodalaydi.	Kreditlar qoldig'ini depozitlar qoldig'iga nisbati.	+	Foiz
Kapital rentabelligi (ROE)	Kapital rentabelligining pasayishi tijorat banklarining daromadlilik ko'rsatkichlari kamayib, moliyaviy yo'qotishlarning kuzatilganidan dalolat beradi.	Bank tizimi bo'yicha soliq to'lagandan keyingi sof foydaning jami kapitalga nisbati orqali aniqlanadi.	-	Foiz
Muammoli kreditlarning (NPL) o'sish sur'ati	Muammoli kreditlar o'sishining tezlashishi kredit portfeli sifatining yomonlashishi hamda kredit yo'qotishlari ehtimolining ortishidan dalolat beradi.	Muammoli kreditlar qoldig'ining bir yil oldingi qiymatiga nisbatan yillik o'sish sur'ati hisoblanadi.	+	Foiz
Bank tizimi aktivlarining YaIMga nisbati	Ushbu ko'rsatkichning ortishi real iqtisodiyot va bank tizimi o'zaro bog'liqlik darajasining ortganini ifodalab, bank tizimida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlarning mamlakat iqtisodiyotiga salbiy ta'siri yuqorilashini anglatadi.	Bank tizimi jami aktivlarining nominal YaIMga nisbati.	+	Foiz
Sof barqaror moliyalashti-rish me'yori koeffitsiyenti (NSFR)	Sof barqaror moliyalashtirish me'yori koeffitsiyentining kamayishi banklarda likvidlik muammosi oshganligini ifodalab, majburiyatlarini o'z vaqtida amalga oshirishda banklarda qiyinchiliklarning yuzaga	Barqaror moliyalashtirishning mavjud summasini barqaror moliyalashtirishning zarur summasiga nisbati.	-	Foiz

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta' sir ishorasi	O' lchov birligi
	kelishi mumkinligini ifodalaydi.			
Likvidlilikni qoplash me'yori koeffitsiyenti (LCR)	Likvidlilikni qoplash me'yori koeffitsiyentining kamayishi banklarda likvidlilik muammosi oshganligini ifodalab, keyingi 30 kun ichida kutilayotgan sof chiqimni qoplash uchun yuqori likvidli aktivlarning yetarlilik darajasining pasayganini anglatadi.	Yuqori likvidli aktivlarning keyingi 30 kun ichidagi jami sof chiqimga nisbati.	-	Foiz
Jami bank kreditlar qoldig'ining o'sishi (YoY)	Kreditlar qoldig'ining yuqori sur'atlarda o'sishi bank aktivlari tarkibida yuqori tavakkalchilik darajasiga ega aktivlar ko'lamining ortib borayotganini ifodalaydi.	Jami kreditlar qoldig'ining yillik o'sish sur'ati.	+	Foiz
Xorijiy valyutadagi kreditlarning ulushi	Kredit portfelida dollarlashuv darajasi yuqori bo'lishi valyuta bozoridagi o'zgarishlar natijasida banklarda kredit yo'qotishlarining ortishi mumkinligidan dalolat beradi.	Yuridik shaxslarga xorijiy valyutada ajratilgan kreditlar qoldig'ining jami kreditlarga nisbati.	+	Foiz
Aktivlar rentabelligi (ROA)	Aktivlar rentabelligining pasayishi tijorat banklarining daromadlilik ko'rsatkichlari kamayib, moliyaviy holati yomonlashganidan dalolat beradi.	Bank tizimi bo'yicha soliq to'lagunga qadar sof foydaning jami aktivlarga nisbatini hisoblash orqali aniqlanadi.	-	Foiz
Leveraj koeffitsiyenti	Leveraj koeffitsiyentining kamayishi jami bank aktivlarining kapital bilan ta'minlanganlik darajasini pasayganligini ifodalab, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yo'qotishlarni qoplashda banklar to'lov qobiliyatini	I darajali kapitalni jami aktivlar hajmiga nisbati orqali aniqlanadi.	-	Foiz

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta' sir ishorasi	O' lchov birligi
	yomonlashganidan dalolat beradi.			
I darajali asosiy kapital monandlik koeffitsiyenti	I darajali asosiy kapital monandlik koeffitsiyentining kamayishi banklarning to'lov qobiliyatini pasayganligini ifodalab, tizimli xatarlarga bardoshligi yomonlashganini ifodalaydi.	I darajali asosiy kapitalni tavakkalchilikka tortilgan aktivlarga nisbati orqali aniqlanadi.	-	Foiz
Jami aktivlarda yuqori likvidli aktivlarning ulushi	Jami aktivlar tarkibida yuqori likvidli aktivlarning kamayishi bank tizimida likvidlilik xavfining ortishini ifodalaydi.	Yuqori likvidli aktivlarning jami aktivlarga nisbati.	-	Foiz
Valyuta pozitsiyasi	Valyuta pozitsiyasi absolyut qiymatining yuqorilashi xorijiy valyutadagi keskin o'zgarishlar natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan bank yo'qotishlari ortishini ifodalaydi.	Tijorat banklarining xorijiy valyutadagi talablari miqdori uning xorijiy valyutadagi majburiyatlari miqdoriga teng bo'lmagan holatdagi talablar va majburiyatlar orasidagi farq.	+	Miqdor
Bank sektorining konsentratsiya darajasi (aktivlar bo'yicha)	Bank sektoridagi konsentratsiya va raqobat darajasini ifodalovchi Xerfindal-Xirshman indeksi (HHI) ko'rsatkichining ortishi, bank tizimida raqobat darajasining pasaygani va konsentratsiya xavfining yuqorilaganini ifodalaydi.	Bank tizimi aktivlar bo'yicha Xerfindal-Xirshman indeksi (HHI) har bir bank aktivlarining jami bank tizimi aktivlaridagi ulushi kvadratlarining yig'indisi.	+	Indeks
Nobarqaror moliyalashtirish koeffitsiyenti	Ulgurji moliyalashtirish manbalari egalarining banklar moliyaviy holati va moliyaviy bozordagi boshqa investitsion imkoniyatlarni doimiy kuzatib borishi tufayli, bank tizimida yuzaga kelgan noaniqlar davrida ushbu mablag'lar yirik miqdorda qaytarib olinadi.	Aholi omonatlaridan tashqari boshqa bank majburiyatlarining jami aktivlarga nisbati.	+	Foiz

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta'sir ishorasi	O'lchov birligi
	Shu sababli, ushbu koeffitsiyentning oshishi likvidlilik muammolarining yuzaga kelish ehtimolining ortishini ifodalaydi.			
Jami majburiyatlar tarkibida nobarqaror moliyalashtirishning ulushi	Moliyaviy tizimdagi o'zgarishlarga ulgurji moliyalashtirish mablag'larining yuqori ta'sirchanligi tufayli, yuzaga kelgan noaniqlar davrida ushbu mablag'larning katta miqdorda qaytarib olinishi kuzatiladi. Shu sababli, banklarning jami majburiyatlar tarkibida ulgurji moliyalashtirish manbalari ulushining ortishi yuzaga kelishi mumkin bo'lgan likvidlilik muammolarining oshishini ifodalaydi.	Aholi omonatlaridan tashqari boshqa bank majburiyatlarining jami majburiyatlarga nisbati.	+	Foiz
Uy xo'jalik-lari kreditlari qoldig'ining o'sishi	Chakana kreditlarning yuqori sur'atlarda o'sishi qarz oluvchilarning qarzga xizmat ko'rsatish xarajatlarini oshishi tufayli kelgusida iste'mol xarajatlarining kamayishi va iqtisodiyotda yalpi talabning qisqarishiga sabab bo'ladi. Bu esa, kelgusida qarzdorlarning moliyaviy holati yomonlashishi natijasida banklarda kredit yo'qotishlarini oshiradi.	Jismoniy shaxslarga ajratilgan jami kreditlar qoldig'ining yillik o'sish sur'ati.	+	Foiz
Korporativ kreditlarning YaIMga nisbati tafovuti	Yuridik shaxslarga ajratilgan kreditlar qoldig'ining nominal YaIMga nisbatining o'z trendiga nisbatan yuqori shakllanishi korporativ sektor bo'yicha qarz yuki	Yuridik shaxslarga ajratilgan kreditlarning nominal YaIMga nisbati va uning uzoq muddatli trendi o'rtasidagi tafovut. Uzoq muddatli trend choraklik ma'lumotlar uchun mo'ljallangan 400 000	+	Foiz band

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta'rif ishorasi	O'lchov birligi
	va davriy tizimli xatarlarning yuqorilayotganini ifodalaydi.	silliqlash parametridan foydalangan holda bir tomonlama HP filtri yordamida aniqlanadi.		
Uy xo'jaliklari kreditlarining YaIMga nisbati tafovuti	Chakana kreditlarning YaIMga nisbati ko'rsatkichining o'z trendidan yuqori shakllanishi aholi qarz yuki darajasi va davriy tizimli xatarlarning ortib borayotganini ifodalaydi.	Jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning nominal YaIMga nisbati va uning uzoq muddatli trendi o'rtasidagi tafovut. Uzoq muddatli trend choraklik ma'lumotlar uchun mo'ljallangan 400 000 silliqlash parametridan foydalangan holda bir tomonlama HP filtri yordamida aniqlanadi.	+	Foiz band
Jami kreditlar tarkibida korporativ kreditlar ulushi	Ushbu ko'rsatkichning ortishi bank kredit portfelida yuridik shaxslar bo'yicha konsentratsiya xavfi oshganini anglatib, korxonalarning moliyaviy holatini yomonlashishi tufayli banklarning kredit yo'qotishlari ehtimoli ortishini ifodalaydi.	Yuridik shaxslarga ajratilgan kreditlar qoldig'ining jami kreditlarga nisbati.	+	Foiz
Korporativ kreditlarning o'sish sur'ati	Korporativ kreditlarning yuqori sur'atlarda o'sishi real iqtisodiyotda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlar natijasida yirik qarzдорlar to'lov qobiliyatining yomonlashishi tufayli banklarda sezilarli kredit yo'qotishlari ehtimolini oshiradi.	Yuridik shaxslarga ajratilgan kreditlar qoldig'ining yillik o'sish sur'ati.	+	Foiz
Jami kreditlar tarkibida jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning ulushi	Kredit portfelida chakana kreditlar ulushining ortishi qarzдорlarning moliyaviy holatini yomonlashishi natijasida banklarda kredit yo'qotishlari ehtimolini oshirishi mumkin.	Jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlar qoldig'ining jami kreditlar qoldig'iga nisbati.	+	Foiz

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta'sir ishorasi	O'lchov birligi
Uy-joy narxining aholi ixtiyoridagi daromadga nisbati	Uy-joy narxlarining aholi ixtiyoridagi daromadga nisbatan yuqori sur'atlarda o'sishi uy-joy narxlarining shakllanishida fundamental omillarga bog'liq bo'lmagan boshqa omillarning ta'siri yuqoriligini ifodalaydi.	Uy-joylar o'rtacha bozor narxlarining aholi ixtiyoridagi daromadga nisbati.	+	Miqdor
Ipoteka kreditlari-ning o'sish sur'ati	Ipoteka kreditlari qoldig'ining yuqori sur'atlarda o'sishi ko'chmas mulk bozorida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlarga bank tizimi ta'sirchanligining oshganligini anglatadi.	Jismoniy shaxslarga ajratilgan ipoteka kreditlari qoldig'ining yillik o'sish sur'ati.	+	Foiz
Ipoteka kreditlari qoldig'i bo'yicha leveraj	Mamlakat YaIMiga nisbatan ipoteka kreditlari hajmining yuqori sur'atlarda o'sishi jismoniy shaxslarning ipoteka kreditlari bo'yicha qarz yuki darajasi oshganligidan dalolat beradi.	Jismoniy shaxslarga ajratilgan ipoteka kreditlari qoldig'ining nominal YaIMga nisbati.	+	Foiz
Uy-joy narxlarining o'sish sur'ati	Uy-joy narxlari yillik o'sish sur'ati absolyut qiymatining yuqori darajada oshishi ko'chmas mulk bozorida o'zgaruvchanlikni oshganligini va xatarlarni yig'ilib borayotganligini dalolat beradi.	Respublika bo'yicha o'rtacha uy-joy narxlarining yillik o'sish sur'ati.	+	Foiz

Ko'rsatkich nomi	Mohiyati	Tavsifi	Ta'sir ishorasi	O'lchov birligi
O'zbekiston suveren yevroobligatsiyalar G-spredi	O'zbekiston suveren yevroobligatsiyalari G-spredining ortishi benchmark obligatsiyalarga nisbatan xatarlilik darajasi ortganligi, shuningdek xalqaro moliya bozorlarida investorlarning mamlakat suveren qarzi bo'yicha talab qiladigan xavf mukofoti oshganligidan dalolat beradi.	Xorijiy valyutada joylashtirilgan O'zbekiston suveren obligatsiyalari daromadlilik va benchmark obligatsiyalar daromadlilik o'rtasidagi farq. Barcha yevroobligatsiyalar bo'yicha umumiy G-spred ko'rsatkichini aniqlashda har bir yevroobligatsiya bo'yicha G-spred va obligatsiyalar hajmidan kelib chiqqan holda tortilgan arifmetik o'rtacha hisoblanadi.	+	Foiz band

Izoh: (+) ko'rsatkichning o'sishi moliyaviy zaifliklarning ortishini, (-) esa ko'rsatkichning o'sishi moliyaviy zaifliklarning aksincha kamayishini ifodalaydi.